

ÚJABB LIÁSZNYOMOK A HOMORÓDALMÁSI — MEREŠTI (ROMÁNIA) „ORBÁN BALÁZS” BARLANG MELLETT

Dr. BÁNYAI JÁNOS

Összefoglalás: E kis közleményben jelezni óhajtottam a következő új adatokat: Az alsóliász új előfordulását. Az alsókréta homokkővonulatnak a barlangközelébe való feljutását. — A tarka triász homokkő előfordulását. Az Erdélyi Medence neogén képződményeinek legkeletibb határát a dacittufa, alabástrom előfordulásaival. A pontusi folt törését a Kishomoród patak keleti oldaláról [3].

A Persányi-hegység északi szakaszán (a népi elnevezés szerint Ritka-hegység!) a barlangot magabazáró júrakori mészkőszirtek eltűnnek a hatalmas kiterjedésű Hargitai plató andezit agglomerátuma alatt. A júraszirtek és a rátelepülő kárpáti flis homokköve-
itt határolódnak a Hargita andezites összletével a Keleti-Kárpátok mezozoós képződményeitől. A barlang vidékét a Kárpátok gyimesi szakaszával összekötő vonal mentén a Hargita eruptívumában s magában a lávaanyagban is zárványként, de nagyobb mennyiségben az andezit agglomerátumban megtaláljuk a mezozoós, sőt az alatta levő kristályospala vonulat zárványait (mészkő-, homokkő-, kristályospala-, kvarckavicsok).

A homoródalmási barlang közvetlen környékéről részletesebb leírás *H e r b i c h* F. munkáján és *S t r ö m p l* G. morfológiai tanulmányán kívül nem jelent meg.

Feltűnő, hogy a Vargyas-patak szűk szurdokának a kijáratánál a Kőcsúr nevű, átllyukasztott mészszikla alatt zöldes-vöröses csikozatú alsótriász bújik ki. Lejjebb a mészkőszirtek elmaradnak és a rátelepült kréta homokkőösszletben a völgy kiszélesedik s állandó lakások is vannak a különben elhagyott helyen. A legfelső lakás irányában a nyugati oldalon a Homoródalmás (Merešti) község asszonyai által jólismert vörösgyagréteg rejtőzködik az erdő által eltakarva. Ez a vörösgyagréteg az alsórákosi állomás közelében levő Ürmösi Töpe-hegy ammoniteszes lelőhelyéhez hasonlít s ebben dr. *P a p p* Samu kövületeket talált, amelyekből egy párat a kolozsvári (Cluj) Babeş—Bolyai Egyetem földtani intézetének juttatott el, s egy párat nekem is átadott közelebbi meghatározásra.

A töredékek csak közelítő meghatározást engedtek meg, de így is megállapítható, hogy ez az előfordulás megegyezik az Ürmösi Töpe-hegy és a Nagyhagymás alsóliász lelőhelyeivel.

Arietites sp., *Schlotheimia* sp. 3 féle, *Belemnites acutus* M i l l. és két más *Belemnites* sp., *Pentacrinus* sp.

(A fajok revízióját dr. *V a d á s z* E. akadémikusnak köszönhetem!)

Nyilvánvaló, hogy az alsóliász középső szintjéről, a *Q u e n s t e d t* „arietites” rétegről van szó, tisztán mediterrán jellegű faunával.

Ezt az alkalmat felhasználom, hogy az újabb kutatási eredményeimnek közlésével kiegészítsem a barlang környékének eddig ismert képét egy pár részletadattal.

E terület felszínen kinyomozható legrégebbi képződményeinek azokat a szétszórt mezoeruptívumokat tekinthetjük, amelyek az egész Persányi-hegység hosszában az erózióval kerültek a felszínre kisebb foltok alakjában, sokszor csak egy pár négyzetméter nagyságban lépve ki a felszínre.

Ezeknek a legészakibb előfordulása gabbró alakjában a barlangtól nem messze, a Fehér-pataknak a Vargyas-patakba való beömlésénél van. Erre települ a szirtalakban

kiemelkedő triász vöröstarka mészkő, amelyben az *Encrinus* nyéltörédei igen gyakoriak. E vöröstarka mészkővön nyugszik az előbb már említett tarkahomokkő. Ezen látszik elhelyezkedve az alsóliász vörösgyag a jellemző faunával, ami további gyűjtésre vár.

A barlangot rejtő fehér mészsziklák már a títón emeletbe tartoznak s tele vannak kövület metszetekkel.

A Vargyas-patak szurdokának alsó torkánál a júra mészkövekre a Száraz-patak feltárása szerint, az alsókréta konglomerátum mészkő települ, zöld glaukonitszemekkel s néhol pirit-impregnációkkal. Ezen találjuk a közeli Hidegasszó-patakban a vastag kárpáti homokkőpadokat 60°-os dőléssel nyugati irányban.

A hegyoldal közepe táján közvetlen ezekre települ az Erdélyi Medencéből jól ismert vastag dacituffa. Ez az előfordulás legkeletibb pontja. Szádeczky Gyula vizsgálatai alapján régebbi levélbeli értesítése (1930. III. 10.) szerint, szabad szemmel a világos zöldszínű, apró szemű kőzetben egyes szürke foltok láthatók. Mikroszkóp alatt a tulajdonképpeni dacituffa uralkodó horzsaköves szálain, szétrobbant üvegmorzsákon, zónás szerkezetű labrador és andezin földpáton és kvarcszilánkon kívül igen sok idegen kőzetmorzsa is van benne. Ez leginkább az áttört kéregrészből származó muszkovit, ibolyás veresbarna biotit ilmenitzárvánnyal, kloritos foszlány, kristályos palamorza, hullámosan sötétedő régi kvarctörődék, albit mikropertites oligoklásszal, utóbbiban apatitú-zárvánnyal. Ezekon kívül akad benne globigerinás zárvány és kezdő glaukonitos üvegöltelék.

A dacituffát a Kőmező nevű puszta felé agyag és alabástromrétegek fedik.

A mészkővonulattól északra, a Vargyas-patak mindkét oldalán, a platófedő andezit-agglomerátum alatt le a völgy talpáig mindenütt a kövületes szarmatát találjuk. A felsőbb szintekben homok és konglomerátum detritusz szerű településében jellemző faunával (Cerithiumok, Tapesek Ervileákkal). Homoródalmás község felé lefutó Almás-patak fejében agyagos márga van szénfoszlányokkal s édesvízi mocsári csigák töredékeivel (*Planorbis*, *Limnaea*). Épp így szénfoszlányok mutatkoznak a Vargyas-patak keleti oldalán is a Tolvajos-patak beömlése alatt, a meredeken keleti irányban dőlő konglomerátumban is, amelyben először 1908-ban, majd 1942-ben folytak feltárások. Az 1942-ben 270 m-re lemélyített fúrás eredménytelen volt.

A bukaresti földtani intézet által kiadott 500 000-es geológiai térképén a Vargyas- és Kishomoród-patakok közötti részen tévesen szarmatát fedő pontusi képződmények vannak feltüntetve.

A Vargyas-patak szurdokának kijárata alatt az egész völgy hosszában megtaláljuk a mezozoós képződményeken a dacituffát némi megszakításokkal, valamint a fiatalabb szarmata lerakódásokat is.

Valamennyi képződményt a hargitai andezit agglomerátum takarja. Ennek a szintes felszínén kiterjedt mocsarak vannak. A Hidegasszó-patak egyik mellékágában a leszakadt andezites platósízel részbeni feltorlódásából, a Gyilkos-tóhoz hasonlóan, egy kisebb tó keletkezett, amelyre a lakosság Dugás-tónak nevezett el. Ennek a víztükréből lombosfák elárasztott koronái emelkednek ki.

Neuere Liasspuren neben der Orbán Balázs-Höhle (Homoródalmás—Merești, Rumänien)

Dr. J. BÁNYAI

Im vorliegenden kurzen Aufsatz teilt Verfasser folgende neue Angaben mit: 1. Ein neues Vorkommen des Unterlias. 2. Die unterkretazische Sandsteinserie reicht ganz nahe an die Höhle heran. 3. Ein Vorkommen des triadischen Bundsandsteins. 4. Das östlichste Vorkommen des transilvanischen Neogens in der Form von Dazituff und Alabaster. 5. Der pontische Fleck von der östlichen Seite des Kishomoród-Baches fällt weg.